

sadalmi kooperációja. Remélhetőleg ez a jövőben fokozatosan megszűnő hiányossága az ország társadalmi-politikai életének.

Komáromi Sándor

Afrikai államok, állampolgárság és háború: esettanulmány

Mamdani, Mahmood: African states, citizenship and war: a case-study. = International Affairs, 78, 3. 2002. 493–506. p.

Az afrikai államok az 1970-es és 1980-as években a politikai gazdaságtan büvkörében éltek. Ennek megfelelően szembesültek válsághelyzetekkel, majd fel kellett deríteniük: milyen tényezők és kapcsolatok hatására keletkeznek újra a krízisek. A kihívásokkal szembenézve három kérdés köré csoportosították a problémákat: az első az állampolgárság helyzete a térségben. Az ilyen típusú krízist nem az erőforrások hiánya okozza, de mégis kapcsolódik ehhez, mert úgy gondolták, hogy a forrásokat hozzáférhetővé kell tenni. Az állampolgárság még önmagában nem jogosít fel senkit a források birtoklására. Ezt a képletet úgy értelmezték, hogy az emberiség világszerte küzd az erőforrások birtoklásáért. Az Egyesült Államokban a rabszolgák gyermekeinek küzdeni kellett azért, hogy elismerjék őket amerikaiaknak – afro-amerikaiaknak. Az Egyesült Királyságban a gyarmatokról bevándoroltak gyermekei igényelték, hogy ismerjék el őket fekete briteknek. Napjainkban ez a folyamat fordított előjellel megy végbe Dél-Afrikában: A kivételezett „bevándorlók” gyermekei – a tegnapi gyarmatosítók – most felismerik, hogy csak az lehet „afrikai”, akit feljogosítanak az ország erőforrásaiért folytatott küzdelemre, és most ők igénylik: ismerjék el őket is afrikaiaknak. A demokrácia – ebben a felfogásban – az állampolgárság elismerése és kiterjesztése. Aki az állampolgárság kérdésével foglalkozik ebben a térségben, vizsgálnia kell a gyarmati uralom örökségét, és fel kell tenni a kérdést önmagának: ki az őslakos, és ki a bevándorló? Milyen jogok érvényesüljenek a telepésekre a politikai közösségben? Hogyan kell megreformálni az országot, ha a lakosság telepésekre és őslakosokra oszlik, és megkülönböztetik az őslakosokat a bevándorlóktól, és ez határozza meg a jogalkotást?

A második az a kérdéskör, melyben szent tehénként tisztelik a polgári társadalmat és a demokráciát. A demokrácia és a polgári társadalom idealizálása helyett határozottan el kell vetni azokat az antidemokratikus, a többség által nem érdemesített folyamatokat, mint a ruandai forradalom volt 1959-ben, az ugandai gerillák győzelmét Luweróban, a kongói eseményeket és a ruandai népirtást 1994-ben.

A gyarmatosítóktól örökölt állam jogrendjét vizsgálva megállapítható, hogy az nem tartalmaz törvényt a kisebbségekre vonatkozóan, nincsenek tehát jogok, melyeket érvényesíteni lehetne egy politikai közösségre vonatkozóan, és ami előírja, hogy a többségnek nincs joga elnyomni a kisebbséget. A kérdés mélyebb vizsgálata felszínre hozza: ha valaki intézményesen felbomlaszt egy régen volt gyarmati országot – mint ahogy ez megtörtént Luweróban – és ő határozza meg újra, ki az őslakos, és ki a betolakodó, ahelyett, hogy állampolgár és nem állampolgár definíciót használna, akkor nem jut messzebb annál, mint aki nem kodifikálja a kisebbség jogait.

Kádár József